

## KIBERSEKS IN PORNOGRAFIJA NA INTERNETU

Definicije in regulacije - stališča uporabnikov interneta

**Povzetek:** *V prispevku avtorja na osnovi bloka vprašanj iz WWW raziskave Raba interneta v Sloveniji '98, ki se nanašajo na erotiko in pornografijo v kibernetnem prostoru, analizirata odnos slovenskih uporabnikov interneta do tega področja družbenega delovanja v kibernetnem prostoru. V analizi se osredotočata na definicijo pornografije s strani uporabnikov interneta, na stališča uporabnikov do družbeno patoloških pornografskih vsebin in na stališča uporabnikov interneta glede cenzure oziroma regulacije teh vsebin.*

**Ključni pojmi:** *kiberseks, pornografija, definicije, regulacija, cenzura, internet, sociologija*

*Language is a skin: I rub my language against the other.*

Roland Barthes, A Lover's Discourse

*V nekem smislu je mogoče trditi, da je kiberseks od vekomaj; že od prej, preden so iznašli predpono kiber in digitalne tehnologije.*

*Grafiti v paleolitskih jamah pogosto ponazarjajo človeško figuro drugega, prikazano z nenormalnimi spolnimi atributi ali fiziološko estetsko lepše, kot so bile figure članov klana, ki so mu pripadali ustvarjalci teh projekcij želje po spolni izkušnji...*

Helena Velena, Kiberseks - ključ vrat zaznavanja

### Uvod

Z naraščanjem množične uporabe interneta in s tem povezanim naraščanjem števila "avatarjev" v kibernetnem prostoru z vso raznolikostjo in pestrostjo delovanja, ki jo ta množičnost prinaša v kibernetni prostor, lahko zaznavamo v množičnih medijih tudi porast števila "dušebrižniških" člankov, ki nas svarijo pred družbenimi patologijami prisotnimi v kibernetnem prostoru. Običajno je v

\* Franc Trček, raziskovalec na Fakulteti za družbene vede

Matej Kovačič, mladi raziskovalec na Fakulteti za družbene vede

tovrstnih člankih na prvem mestu izpostavljena pornografija, ki naj bi predstavljala največjo grožnjo za "navadne" državljane, ki bodo naseljevali kibernetški prostor.

Vzroke za tovrstno paniko, ki je sicer običajni pojav ob uvajanju novih tehnologij v vsakdanje življenje, lahko iščemo tudi v prvih člankih, ki so na začetku devedesetih obravnavali zlorabe in posilstva, ki so se dogajala v zgodnjem kibernetškem prostoru. Najbolj razvpit in mitologiziran takšen primer, ki je bil analiziran v številnih znanstvenih člankih, je primer posilstva na MUD LambdaMOO (več o tem glej v Jordan, 1999: 104-107). Podoben zgodnji primer razkoraka med s strani načrtovalcev predvidenim normalnim, zaželenimi uporabami in dejanskimi uporabami oziroma modifikacijami uporab je francoski Minitel, zlasti tako imenovani messagerie rose, ki je bil v dobršni meri "napolnjen" z erotičnimi vsebinami (Lemos, 1996). Zgodnji agitatorji kibernetškega prostora pa so pogosto v futurističnem zamahu opisovali tudi hiter razvoj vmestnikov, ki nam bodo omogočali spolnost na daljavo (glej npr. ilustracije iz WHOLE EART REVIEW objavljene v ČKZ, št.150-151, 1992, str. 120 in v tekstu Helene Velene, 1994). V zadnjem času pa se je pisanje o pornografskih patologijah interneta v povezavi z razkritimi primeri pedofilskih mrež usmerjalo na opozarjanje, da je internet idealni kraj za iskanje pedofilskih žrtev in trgovanje z njimi.

Kot ugotavlja Miller (1996: 242-247), je tako imenovana "sex-industrija" - ob mednarodnih financah in vojski - običajno pionirka pri uporabi novih tehnologij. To je vidno tudi pri razvoju virtualiziranih storitev v kibernetškem prostoru, kjer spada ponudba erotičnih vsebin - ob virtualnih glasbenih in računalniških trgovinah ter knjigarnah - med najbolj razvite in donosne oblike na novem trgu. Tako je na primer bila tudi v Sloveniji ena od prvih kvalitetno oblikovanih virtualnih trgovin s pestro ponudbo Erotika-Shop.

Vendar virtualizacija erotičnega trga ni bil tisti ključni problem, ker nenazadnje se da slednjega vsaj v omejenem obsegu nadzirati in urejati z zakonodajo. S strani zakonodajalcev, izvršilne oblasti in dežurnih "dušebrižnikov" je vsekakor bolj problematična zasebna, anonimna interakcija s seksualno konotacijo med uporabniki interneta.

### **Kiberseks - lahkost preigravanja spolnih vlog?**

Vprašanje spolnosti, zlasti pa vprašanje primerjalne drugačnosti spolnosti v kibernetškem prostoru glede na spolnost v fizičnem, geografskem prostoru, je bilo v devdesetih eno od popularnejših področjih družboslovne teoretske konceptualizacije vsakdanjega življenja v kibernetškem prostoru. Žal so običajno te konceptualizacije ostajale ali na ravni (samo)opisov posameznih vsakdanjih, profanih izkušenj in iz njih izpeljanih sklepov ali pa so bile pogosto sužnje predhodnih teoretskih determinacij pišočih avtorjev.

Če abstrahiramo te izhodiščne razlike, je skupni izplen raznolikega nabora avtorjev oziroma predvsem avtoric (glej npr. Danet, 1998, Dietrich, 1997, McRae, 1997, Nguye & Alexander, 1996, Schofield Clark, 1998, Shaw, 1997, Turkle, 1997, Wise, 1997) ugotovitev, da fizična odsotnost drugega vpliva na samoregulacijo

avtoreprezentacije pri kiberseksu. Drugače povedano, v kibernetnem prostoru so identitete dosti bolj fluidne in tudi neboleče, ker je igranje privzetih vlog (običajno) brez posledic. Brenda Danet (1998: 129) tako trdi, da "nam besedilo, ki ga tipkamo, preskrbi masko", kar dodatno motivira radovednost uporabnikov interneta, kako bi bilo onkraj sprejetih družbenih tabujev glede spolnosti.

Ta svoboda izbire spolne vloge, ki jo nosimo, igramo v kibernetnem prostoru, pa ni tako svobodna oziroma nevtralna, menijo feministično naravnane teoretičarke. Dietrichova tako na primer trdi, da ne moremo govoriti o tehnoroticizmu in o virtualni spolnosti kot o "gender-neutral zone", ampak o pretežno novi formi patriarhalne seksističnosti. Vseeno pa številne avtorice (glej na primer Shannon, 1997, Turkel, 1997) ugotavljajo, da je kiberseks predvsem prostor raziskovanja oblik spolnosti, ki jih večinoma udeleženci ne doživljajo pri vsakdanjih, "realnih" spolnih odnosih. Profano dejstvo odnosov s spolno konotacijo v kibernetnem prostoru pa je, da se takšne igre, raziskave s soudeležbo pogosto iz "osvobajajočih, liberalnih izkušenj" sprevržejo zaradi pragmatično-kontekstualnih neujemanj med "soigralci" v travmatične izkušnje (glej Shannon, 80-81), kar pogosto vodi v - po našem mnenju - prehitre posplošitve o mačistični naravi kibernetnega prostora. Potrebno je izpostaviti, da ravno anonimnost kibernetnega prostora zagotavlja potrebno varnost številnim spolnim manjšinam. Te si tako zagotavljajo varni prostor za medsebojno komunikacijo, ki si ga drugače v nenaklonjenih fizičnih okoljih ne morejo zagotavljati. Gotovo pa lahko rečemo, da kiberseks oziroma izkušnje, ki so jih deležni kibernetni ljubimci, spodbujajo preizvpraševanje družbene konstrukcije spolnosti oziroma, če parafraziramo Heleno Veleno, so "ključ vrat zaznavanja".

### **Razlogi za WWW anketo o pornografiji in kiberseksu**

Kot smo že omenili, ostaja večina teoretiziranj o kiberseksu in pornografiji ali površno moralističnih ali preobremenjenih s predhodnimi teoretičnimi izhodišči avtorjev in pretirano poenostavljenimi posploševanji na osnovi le nekaj opisanih primerov. Nismo pa naleteli na empirične študije, ki bi se dejansko ukvarjale s samopercepcijo uporabnikov interneta. Zato smo v raziskavo Raba interneta v Sloveniji leta 1998 vključili tudi sklop vprašanj, ki se nanašajo na uporabo erotičnih vsebin aktivnih uporabnikov interneta ter sklop vprašanj, v katerem smo poskušali ugotavljati, kaj aktivni uporabniki interneta pojmujejo oziroma definirajo kot pornografijo. Na sklop vprašanj o erotiki in pornografiji, ki ga je s metodološkimi nasveti sodelavcev RIS raziskovalne skupine oblikoval Franc Trček, je odgovarjalo 330 anketirancev. V nadaljevanju bomo sumarno predstavili pomembnejše ugotovitve raziskave.

## Uporaba erotičnih strani

Večina anketirancev erotične vsebine na internetu obiskuje občasno. Aktivnejših uporabnikov tovrstnih strani (pogosta in redna uporaba) je okrog 10 odstotkov. Odgovori na vprašanje o samouvrstitvi glede uporabe erotičnih vsebin na internetu kažejo podobno sliko - večina anketirancev na erotične strani naleti in jih obišče le občasno, število aktivnih uporabnikov tovrstnih vsebin pa je majhno, kar kaže tudi zanemarljivo članstvo v domačih in tujih erotičnih servisih. Seveda je vprašljiva iskrenost odgovorov na to vprašanje. Ker pa je šlo za tematski sklop, ki so ga anketiranci prostovoljno lahko ali izbrali ali zavrnili, lahko sklepamo, da odstopanja v smeri višjih deležev dejanskih uporabnikov niso pretirana.

*Tabela 1: Kako pogosto uporabljate internet za naslednje namene... obiskovanje erotičnih vsebin:*

Odgovor	frekvenca	delež
Nikoli	1113	43,0
Včasih	1208	46,7
Pogosto	182	7,0
Redno	83	3,2

*Opomba: odgovarjali so vsi anketiranci, n = 2586.*

*Tabela 2: Kam se vi uvrščate glede na uporabo erotičnih vsebin na internetu?*

Odgovor	frekvenca	delež
Nikoli ne naletim	10	3,0
Občasno opazim povezave, vendar nikoli ne kliknem	18	5,5
Naletim le občasno in malce pokukam	112	33,9
Tovrstne strani občasno obiskujem	140	42,4
Tovrstno vsebino načrtno iščem	24	7,3
Zbiram tovrstni material	26	7,9

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu, n = 330.*

Anketiranci večinoma uporabljajo predstavitvene strani erotičnih ali pornografskih revij, erotične strani, kjer je potrebno geslo, ter presnemavanje in izmenjavo erotičnih slik ali filmov. Uporaba erotičnih strani se tako omejuje večinoma na ogled slik. Aktivnejša uporaba (diskusije, iskanje partnerjev, kibernetiki sex na IRC kanalih, nakupovanje erotičnih pripomočkov) je med anketiranci manj pogosta.

*Tabela 3: Po raziskavah o dobičkonosnosti poslovanja na internetu izstopa t.i. erotična ponudba. Prosimo vas, če nam lahko odgovorite, kako pogosto vi sami uporabljate naslednje storitve oz. možnosti na internetu?*

Ponudba	frekvenca
Ogled predstavitenih strani erotičnih ali pornografskih revij	154
Nobene od naštetih	73
Obiskovanje strani z erotično vsebino, kjer je potrebno geslo	63
Presnemavanje slik ali filmov z anonimnih FTP-jev z erotično vsebino	58
Izmenjavo posnetkov erotične vsebine (slike ali filmi)	48
Izmenjavo erotičnih zgodb	29
Diskusije v alt.sex USENET skupinah	26
Kibernetski sex na IRC kanalih	24
Ogled life-show erotične ponudbe na internetu	20
Iskanje partnerjev	17
Nakupovanje erotičnih video-kaset	4
Nakupovanje erotičnega perila	3
Nakupovanje spolnih pripomočkov	3
Nakupovanje spolnih pripomočkov za sado-mazohistične spolne odnose	2
Nakupovanje erotičnih revij	1
Drugo	2

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu, možnih je bilo več odgovorov.*

*Tabela 4: Ali ste mogoče naročeni oz. član katerega od profitnih erotičnih servisov, ki poslujejo na internetu?*

Članstvo v erotičnem servisu	frekvenca
Sem naročen/član tujega erotične servisa	10
Sem naročen/član tujega in domačega erotičnega servisa	6
Sem naročen/član domačega erotičnega servisa	3

Anketiranci, ki so odgovarjali na vprašanja v filmskem sklopu, ki je bil eden od sklopov znotraj WWW RIS '98 razsikave, so ocenjevali vsečnost filmskih žanrov (na lestevici od 1 - sploh mi ni všeč, do 5 - zelo mi je všeč). Erotični film so ocenili s povprečno oceno 3,01 (n = 241), pornografski film pa s povprečno oceno 2,92 (n = 242). Da filmov tega žanra ne gledajo, je pri erotičnem filmu izjavilo 28 anketirancev, pri pornografskem filmu pa 51 anketirancev, kar kaže da anketiranci pornografijo vrednotijo rahlo bolj negativno kot erotiko. Seveda bi bilo za bolj

natančne analize potrebno raziskati, kaj je tista ločnica, ki po mnenju anketirancev ločuje erotični od pornografskega filma.

## Spolno nadlegovanje

Pri teoretskih konceptualizacijah kiberseksa, temelječih na opisu dejanskih praks se pogosto izpostavlja, da tudi v kibernetnem prostoru pogosto prihaja do spolnega nadlegovanja. Pri tem naj bi šlo predvsem za spolno nadlegovanje žensk oziroma oseb, ki v kibernetnem prostoru igrajo vloge žensk, ter homoseksualne vloge. Ker smo želeli preveriti v kolikšnem obsegu je spolno nadlegovanje v kibernetnem prostoru dejansko prisotno, smo postavili to vprašanje v naš sklop. Večina anketirancev še ni doživela primera spolnega nadlegovanja po internetu, vendar pa je večina mnenja, da bi jih tovrstno nadlegovanje (zelo) motilo.

*Tabela 5: Med različnimi oblikami nadlegovanja na internetu je prisotno tudi spolno nadlegovanje (npr. pošiljanje reklamnih sporočil ponudnikov erotičnih vsebin po elektronski pošti, nagovarjanje h kibernetnem sexu na IRCu, spolno nadlegovanje znotraj USNET skupin, puščanje opolzkih sporočil na osebnih predstavitvenih straneh ipd.). Kako pogosto se to dogaja tudi vam?*

Odgovor	frekvenca	delež
1 - zelo pogosto	5	1,6
Pogosto	10	3,2
Občasno	57	18,4
Izjemoma	73	23,5
5 - še nikoli	165	53,2

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu, n = 330.*

*Tabela 6: Koliko pa vas to (bi) moti(lo)?*

Odgovor	frekvenca	delež
1 - zelo (bi) me moti(lo)	67	18,8
Moti(lo bi) me	135	37,9
Običajno me ne (bi) moti(lo)	140	39,3
to mi (bi bilo) je vseč	11	3,1
5 - to mi (bi bilo) je zelo vseč	3	0,8

*Opomba: n = 356.*

## Odnos do spolnosti in erotike na internetu

Odnos do spolnosti in erotike na internetu smo v anketi merili z dvanajstimi indikatorji - anketirancem smo zastavili 12 trditev, ti pa so potem za vsako izmed njih izrazili svoje ne/strinjanje. S pomočjo Likartovega merskega postopka smo sestavili dve sestavljeni spremenljivki. Prva sestavljena spremenljivka meri odnos do pornografskih in erotičnih vsebin na internetu, druga pa odnos do ekstremnih oblik pornografije.

Tabela 7

Odnos do pornografskih in erotičnih vsebin - skupna povprečna ocena strinjanja znaša 1,7	n	povprečna ocena
Od možnih oblik spolnosti so na Internetu dostopne predvsem družbeno nesprejemljive oblike.	319	2,23
Kibernetski prostor je predvsem prostor spolnih perverznejšev, ki iščejo svoje žrtve.	317	1,73
Kibernetski sex dolgoročno ogroža klasično spolnost v fizičnem prostoru.	320	1,66
Virtualna nezvestoba je enaka kot nezvestoba v fizičnem prostoru.	319	1,73
Kibernetski sex je nenaraven in dolgoročno lahko ogroža obstoj človeštva.	319	1,51

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu; možni odgovori so bili na lestvici od 1 - sploh se ne strinjam do 5 - popolnoma se strinjam.*

Tabela 8

Odnos do ekstremnih oblik pornografije - skupna povprečna ocena strinjanja znaša 3,7	n	povprečna ocena
Hranjenje pedofilskih materialov je potrebno sodno preganjati.	327	3,85
Otrokom in mladostnikom do 16 let je potrebno omejiti dostop do pornografije na Internetu.	328	3,33
Pornografija brez pedofilije je zame popolnoma sprejemljiva.	330	4,16

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu; možni odgovori so bili na lestvici od 1 - sploh se ne strinjam do 5 - popolnoma se strinjam.*

Tabela 9

Trditev	n	povprečna ocena
Mladostniki se lahko na internetu naučijo veliko koristnega o spolnosti.	321	3,08
Internet zagotavlja zasebnost pri zadovoljevanju spolnih potreb.	294	3,35
Pri obiskovanju pornografskih vsebin je zame nadvse pomembna tajnost moje identitete.	313	3,81
Kibernetski prostor je pomemben predvsem za spolne manjšine, katerih člani tako lažje vzpostavijo stike med seboj.	304	2,98

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu; možni odgovori so bili na lestvici od 1 - sploh se ne strinjam do 5 - popolnoma se strinjam.*

Analiza kaže, da so erotične vsebine na internetu za anketirance visoko sprejemljive, nesprijemljive pa so oblike ekstremne pornografije in dostop pornografskih vsebin mladostnikom. Zanimivo je tudi, da anketiranci ne enačijo virtualne nezvestobe z nezvestobo v fizičnem, "realnem" prostoru. Kiberseks pa tudi ne pojmujejo kot "nenaraven" ali "dolgoročno ogrožajoč klasično spolnost". Predpostavljamo lahko, da anketiranci pojmujejo kiberseks kot fantazijsko identitetno igro. Našo tezo pa bi bilo potrebno testirati z uporabo metode usmerjenih nestandardiziranih intervjujev.

## Cenzura

Pri vprašanju, kdo naj bi izvajal cenzuro interneta je večina, dobrih 38 odstotkov anketirancev, odgovorila, naj internet ostane brez kakršnekoli cenzure. Na drugem mestu se kot najbolj sprejemljivi cenzorji pojavljajo sami uporabniki interneta oz. civilna družba, šele nato pa posamezni represivni organi države. Pri vprašanju, kaj je najbolj kritično vprašanje, s katerim se sooča internet, se pornografija pojavlja na predzadnjem mestu. Oboje kaže na to, da pornografija v očeh aktivnih uporabnikov interneta ni problematična. Hkrati pa rezultati kažejo, da aktivni uporabniki interneta želijo, da ostane slednji še nadalje samonadzorovan s strani uporabnikov in ne s strani represivnih organov države ali globalnih represivnih organov.



*Tabela 10: O cenzuri Interneta, še zlasti npr. cenzuri pedofilije, se pojavljajo različni predlogi. Zanima nas, kaj vi menite, kdo naj bi izvajal tovrstno cenzuro na internetu?*

Odgovor	frekvenca	delež
Javni tožilec in pravosodni sistem	33	9,2
za to posebej zadolženi oddelki policije, ki bi spremljali dogajanje v kibernetnem prostoru	63	17,6
Komercialni in akademski ponudniki dostopa do interneta	54	15,1
Sami uporabniki Interneta oz. civilno-družbene iniciative	71	19,8
Internet naj ostane popolnoma svoboden - brez kakršnekoli cenzure	137	38,3

*Opomba: odgovarjali so samo anketiranci, ki so bili vključeni v sklop o erotiki in pornografiji na internetu, n = 358.*

*Tabela 11: Kaj je po vašem mnenju najbolj pereče, kritično vprašanje, s katerim se sooča Internet?*

Odgovor	frekvenca	delež
Počasnost	352	44,7
Varnost transakcij	127	16,1
Prezasičenost z informacijami	87	11,0
Plačevanje po internetu	57	7,2
Zasebnost	53	6,7
Navigacija / iskanje	28	3,6
Komercialna e-mail sporočila (spam-i)	27	3,4
Avtorske pravice	23	2,9
Pornografija	20	2,5
Ilegalne vsebine	14	1,8

*Opomba: n = 788.*

V splošnem se anketiranci ne strinjajo s prepovedjo erotičnih strani, podobno so tudi proti prepovedi pornografije, vendar je le-ta že manj sprejemljiva. Še manj sprejemljivo je za anketirance oglaševanje pornografskih strani na straneh MatKurje, vendar se večina anketirancev s prepovedjo tovrstnega oglaševanja ne strinja. So pa za anketirance izjemno nesprejemljive ekstremne oblike pornografije.

Tabela 12

Trditev	n	povprečna ocena strinjanja
Strani s kakršnokoli erotično vsebino je potrebno prepovedati.	850	1,86
Pornografijo na internetu je potrebno prepovedati.	837	2,18
Na straneh MatKurje ne bi smeli navajati strani s pornografsko vsebino.	810	2,34
Ekstremne primere pornografije (npr. pedofilijo) na internetu je potrebno strogo preganjati.	851	4,09
Strani na internetu, ki propagirajo nacistične skupine, je potrebno prepovedati.	840	3,48

*Opomba: možni odgovori so bili na lestvici od 1 - sploh se ne strinjam do 5 - popolnoma se strinjam.*

Za primerjavo: nacistične strani so za anketirance bistveno bolj nesprejemljive kot "navadna" pornografija ali erotika, kar kaže dokaj antiksenofobično orientacijo anketiranih slovenskih uporabnikov interneta.

### Kaj je pornografija?

Anketirance smo v anketi tudi zaprosili, da definirajo, kaj je po njihovem mnenju pornografija.

Na prvem mestu se kot pornografija pojavljajo bolj ekstremne oblike: fotografije spolnih odnosov z mladostniki, na drugem mestu fotografije golih mladostnikov (kot starostna meja se v obeh primerih pojavlja 18, 16 in 15 let), na tretjem mestu sodomija, nato pa fotografije spolnih odnosov med družinskimi člani. Fotografije heteroseksualnih spolnih odnosov, kibernetki seks, diskusije v USENET skupinah ter fotografije golih odraslih anketiranci večinoma ne uvrščajo v pornografijo. Opaziti je tudi, da anketiranci fotografije moških homoseksualnih spolnih odnosov prej uvrščajo v pornografijo kot fotografije ženskih homoseksualnih spolnih odnosov.

Tabela 13: Pri razpravah o cenzuri interneta se kot razlog običajno navaja pornografija, ki je dostopna na internetu. Prosimo vas, če nam lahko poveste, kaj vse od navedenega po vašem mnenju spada med pornografijo na internetu (možnih več odgovorov):

Ponudba	frekvenca
Fotografije spolnih odnosov z mladostniki mlajšimi od ...*	217
Fotografije golih mladostnikov oz. otrok mlajših od ...*	214
Fotografije spolnih odnosov z živalmi - sodomija	124
Fotografije spolnih odnosov med družinskimi člani	114
Fotografije sado-mazohisticnih spolnih iger	59
Fotografije homoseksualnih moskih spolnih odnosov	33
Ponudba spolnih pripomočkov za sado-mazohistične spolne igre	32
Fotografije homoseksualnih ženskih spolnih odnosov	20
Fotografije heteroseksualnih spolnih odnosov	12
Drugo:	12
Kibernetski sex na IRC kanalih	11
Diskusije v alt.sex USENET skupinah	11
Fotografije golih odraslih	5
Ponudba erotičnega perila in spolnih pripomočkov	4

Tabela 14: Pri vprašanjih označenih z zvezdico so anketiranci vpisali starostno mejo do katere se jim zdijo fotografije spolnih odnosov z mladostniki in golih mladostnikov pornografske. Največkrat se pojavi starostna meja 18. let, sledijo pa 16, 15 in 14 let.

Starost	fotografije golih otrok - frekvenca	spolni odnosi med mladostniki - frekvenca
10	0	1
12	8	8
13	2	3
14	12	17
15	28	30
16	59	45
17	0	4
18	96	105
20	3	2
21	2	2
Ostalo	9	6

Ker je bilo vprašanje o definiciji pornografije postavljeno v zvezi s cenzuro le-te, odgovori tudi kažejo katere oblike pornografskih in erotičnih vsebin so najmanj sprejemljive za anketirance - na prvem mestu so to ekstremne oblike, odgovori pa tudi kažejo, da je ženska homoseksualnost bolj sprejemljiva od moške.

Glede na rezultate lahko torej rečemo, da aktivni uporabniki interneta na Slovenskem definirajo kot pornografske vsebine pedofilijo, sodomijo in incest. Skratka oblike spolnosti, ki jih širša populacija pojmuje za družbeno deviantne, socialno patološke in jih kot take tudi ureja z zakonodajo.

### **Zaključek: Samoregulacija meje med kiber-erotiko in nezaželeno pornografijo**

Aktivni uporabniki interneta, ki jih je zajela naša anketa na svetovnem spletu, se samodefinirajo kot občasni konzumenti erotičnih vsebin v kibernetskem prostoru. Pri tem izstopa obisk predstavitvenih strani erotičnih revij ter v manjši meri presnemavanje erotičnih slik ali filmov z anonimnih FTP-jev ter izmenjava slednjih med zbiralci tovrstnega materiala v kibernetskem prostoru. Slovenski uporabniki praviloma ne doživljajo spolnega nadlegovanja v kibernetskem prostoru.

Glede definicije pornografije so si uporabniki enotni, da se med pornografske vsebine uvrščajo fotografije in filmi, ki prikazujejo pedofilske, sodomistične in incestuozne vsebine. Kot sprejemljivo starostno mejo akterjev, ki so prikazani na erotičnih fotografijah in filmih, običajno postavljajo polnoletnost (18 let) in v nekoliko manjšem obsegu starost 16 let. Aktivni uporabniki se zavzemajo ali za popolno svobodo interneta (38,3%) ali pa za nadzor dogajanja v kibernetskem prostoru s strani uporabnikov samih (19,8%).

V naši analizi torej ugotovljamo, da je meja razlikovanja med erotičnimi in pornografskimi vsebinami, ki jo zagovarjajo uporabniki interneta, identična meji, ki je običajna v razvitih in glede erotičnih vsebin liberalnih urbanih, fizičnih okoljih. O tako imenovanih socialno-patoloških spolnih praksah, ki so po mnenju uporabnikov pornografske, in o (ne)pojavljanju slednjih v kibernetskem prostoru pa želijo uporabniki prvenstveno odločati sami.

#### LITERATURA

- Danet, Brenda (1998): *Text as Mask: Gender, Play, and Performance on the Internet*. V. S. G. Jones (ed.), *Cybersociety 2.0: Revisiting Computer-Mediated Communication and Community*, 129-158. London: Sage.
- Dietrich, Dawn (1997): *(Re)-Fashioning the Techno-Erotic Woman: Gender and Textuality in the Cybercultural Matrix*. V S. G. Jones (ed.), *Virtual Culture: Identity & Communication in Cybersociety*, 169-184. London: Sage.
- Helena Vlena (1994): *Kiberseks - ključ vrat zaznavanja*. Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, letnik XXI, št. 166-67, 123-136.
- Holmes, David (ed.) (1997): *Virtual Politics: Identity & Community in Cyberspace*. London: Sage.

- Jordan, Tim (1999): *Cyberpower: The Culture and Politics of Cyberspace and the Internet*. London: Routledge.
- Kroker, Arthur and Michael A. Weinstein (1994): *Data Trash: The Theory of the Virtual Class*. Montreal: New World Perspectives.
- Lemos, Andre (1997): *The Layrinh of Minitel*. V R. Shields (ed.), *Cultures of Internet: Virtual Space, Real Histories, Living Bodies*, 33-48. London: Sage.
- McRae, Shannon (1997): *Flesh Made Word: Sex, Text and the Virtual Body*. V D. Porter (ed.), *Internet Culture*, 73-86. London: Routledge.
- Miller, Steven E. (1996): *Civilizing Cyberspace: Policy, Power, and the Information Superhigway*. New York: ACM Press.
- Nguye, Dan Tung and Jon Alexander (1996): *The Coming of Cyberspacetime and the End of the Polity*. V R. Shields (ed.), *Cultures of Internet: Virtual Space, Real Histories, Living Bodies*, 99-124. London: Sage.
- Nunes, Mark (1997): *What Space is Cyberspace?: The Internet and Virtuality*. V D. Holmes (ed.), *Virtual Politics: Identity & Community in Cyberspace*, 163-178. London: Sage.
- Schofield Clark, Lynn (1998): *Dating on the Net: Teens and the Rise of "Pure" Relationships*. *Cybersociety 2.0: Revisiting Computer-Mediated Communication and Community*, 159-183. London: Sage.
- Shaw, David F. (1997): *Gay Men and Computer Communication: A Discourse of Sex and Identity in Cyberspace*. V S. G. Jones (ed.), *Virtual Culture: Identity & Communication in Cybersociety*, 133-145. London: Sage.
- Turkle, Sherry (1997): *Life on the Screean: Identity in the Age of the Internet*. London: Phoenix (originalna izdaja 1995. New York: Simon & Schuster)
- Wise, Patricia (1997): *Always Alredy Virtual: Feminist Politics in Cyberspace*. V D. Holmes (ed.), *Virtual Politics: Identity & Community in Cyberspace*, 179-196. London: Sage.